

Gewijde maagden of gewaagde meiden?

Vrouwen in de middeleeuwen

Vragen en opdrachten voor de leerlingen

1. Verklaar de titel van het artikel.
2. 'In de titel van het boek van de historicus Peter Bot uit 1990 is de formulering anders, maar in feite komt het op hetzelfde neer.' Leg uit wat dit betekent.
3. De kuisheidsgordel is hét symbool van de mannelijke onderdrukking van de vrouw. In welke periode van de geschiedenis moeten we dit verschijnsel situeren?
4. Wat is een 'iron maiden'?
5. In welke periode van de geschiedenis (in welke eeuw) situeer je het dieptepunt van de onderdrukking van de vrouw? Geef concrete voorbeelden van die onderdrukking.
6. Met name de 12de eeuw is 'de dageraad van de emancipatie van de vrouw'. Geef vijf bewijzen voor de vrouwenemancipatie in de middeleeuwen.
7. Bekijk het schilderij van Jan van Eyck, *Portret van Giovanni Arnolfini en zijn vrouw* (1434). Waarom werd het schilderij vroeger ook genoemd: de 'Hymne aan de echtelijke trouw'?
8. Waar vinden we op dit schilderij de uitbeelding van de 'fides manualis' (de vereniging van de handen als teken van trouw) en van de 'fides levata' (de opgeheven rechterhand die de eed van trouw aflegt)?
9. Waaruit kunnen we afleiden dat de schilder samen met een andere persoon bij dit gebeuren aanwezig zijn als getuigen van het huwelijk?
10. Waarom speelt het gebeuren zich af in een slaapkamer?
11. Waaruit kunnen we afleiden dat het schilderij de uitbeelding is van het concept van het huwelijk, zoals dat in 1215 tijdens het vierde concilie van Lateranen theologisch en kerkrechtelijk werd geformuleerd?

12. Waarom brandt er in de luchter maar één kaars?
13. Wat is de betekenis van de spiegel in het schilderij?
14. Over de totstandkoming van het schilderij en de betekenis ervan heeft de Amerikaanse auteur Elizabeth M. Rees een boeiende jeugdroman geschreven: *De koopmansbruid. Het meeslepende verhaal achter Jan van Eycks beroemde schilderij van het echtpaar Arnolfini*. Lees het verhaal en beantwoord de vragen van de tekstbegeleiding bij dit boek op de website van *Histoforum*. Zie: <http://histoforum.net/romans/De%20koopmansbruid.%20Vragen%20en%20opdrachten.pdf>
15. Welke vijf bewijzen kun je geven van antifeminisme, minachting voor vrouwen en zelfs vrouwenhaat in de middeleeuwen?
16. Wat betekent de aanduiding van de vrouwen als 'dochter van Eva' en waarom werden de vrouwen zo genoemd?
17. Wat waren de zonden van Eva eigenlijk?
18. Door middel van welke voorstellingen werd aan de middeleeuwers duidelijk gemaakt, dat ze altijd en overal op hun hoede moesten zijn voor de verleidelijke vrouw en voor de hoofdzonde van de wellust?
19. Waar komt de afbeelding van de maagd Maria, die die met haar voeten een slang of een draak vertrapt, vandaan?
20. Verklaard de middeleeuwse woordspeling Eva-Ave.
21. De tegenstelling tussen Eva en Maria wordt duidelijk in beeld gebracht door de miniatuur van Berthold Furtmayr, *Baum des Todes und des Lebens*. Leg uit.
22. Waarom wordt de zondeval vaak samen met de annunciatie afgebeeld op hetzelfde schilderij?
23. Wat betekent de 'onbevleete ontvangenis' van Maria?
24. Welke verklaring geeft Jan van Boendale voor de betekenis van het woord 'Ave' in de begroeting van de engel?
24. Hoe wordt Sint-Jozef afgebeeld op middeleeuwse schilderijen?

25. Waarom was het de engel Gabriël, die door God werd gezonden naar Maria met de boodschap dat de Heilige Geest op haar zou neerdalen en zij de moeder zou worden van Christus?
26. Hoe wordt de verwekking van Christus afgebeeld: 1. op het schilderij van Robert Campin (*De annunciatie*) en 2. op het Noordportaal van de Mariakerk in Würzburg?
27. Verklaar de metafoor van het vensterglas waardoor de goddelijke stralen binnenkomen die Maria bevruchten.
28. Verklaar de symboliek in het schilderij van Jan van Eyck, *Madonna met kanunnik Joris van der Paele* (1436).
29. Wat valt ons op bij het bekijken van het schilderij van Jean Fouquet, *Madonna omringd door serafijnen en cherubijnen* (1452)?
30. Wat zijn de vier elementen en de vier temperamenten volgens de geneeskunde van de Grieks-Romeinse oudheid? Hoe hangen die met elkaar samen?
31. Wat is de middeleeuwse visie op de vrouw als biologische verschijning?
32. Welke theorieën over de vrouw hield Thomas van Aquino, de belangrijkste theoloog uit de middeleeuwen, erop na?
33. Kun je het verhaal over de wijze Aristoteles en de beeldschone Phyllis navertellen? Waarvoor werd dit verhaal in de middeleeuwen gebruikt?
44. Welke conclusies kun je formuleren na de lectuur van het artikel?
45. Zijn er typisch middeleeuwse opvattingen over de vrouw, die vandaag de dag nog altijd in min of meerdere mate bestaan?